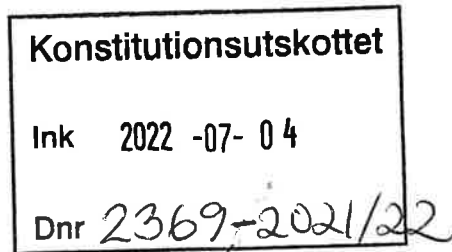

2022-07-04
Anmälan till Konstitutionsutskottet

Granskning av statsrådet Ann Linde

Granskning av utrikesministrarnas agerande kring den trilaterala avsiktsförklaring mellan Sverige, Finland och Turkiet som undertecknades vid NATO-mötet i Madrid.

Jag vill härmed anmäla utrikesminister Ann Linde till konstitutionsutskottet (KU) med anledning av den avsiktsförklaring som hon den 28 juni 2022 undertecknade tillsammans med utrikesministerkollegor från Finland och Turkiet.

Jag vill inledningsvis betona att det inte är regeringens ansökan om medlemskap i Atlantpaktens (NATO) som ska vara föremål för utskottets granskning. Det jag vill få genomlyst är istället de förhandlingar som regeringen fört med Turkiet, och den avsiktsförklaring som utrikesministern undertecknade för Sveriges räkning och hur ministern offentligt har kommenterat dessa förhandlingar och traktat. Utskottets vidare granskning får avgöra om denna anmälan också bör omfatta ytterligare ministrar.

Jag vill särskilt lyfta fram tre områden där jag finner ministrarnas agerande klandervärt.

1) Vapenexporten.

Turkiet är ett land som begår allvarliga och upprepade kränkningar mot de mänskliga rättigheterna. Samtidigt bedriver Turkiet angreppskrig i sitt närområde i strid med internationell rätt. Turkiet har i sin tidigare krigsföring använt kemiska stridsmedel (vit fosfor) mot civilbefolkning. Reglerna för svensk vapenexport skärptes 2017 så att större betydelse skulle läggas vid mottagarlandets demokratiska status. Tillstånd för svensk krigsmaterielexport hanteras i första hand av Inspektionen för strategiska produkter (ISP). Sedan 2019 har ISP avslagit tre fall av krigsmaterielexport till Turkiet. Hösten 2019 ställde sig riksdagens samtliga åtta partier bakom kravet att regeringen skulle arbeta för ett vapenembargo mot Turkiet på EU-nivå. Den allmänna tolkningen, från svenska liksom från utländska kommentatorer, av avsiktsförklaringens punkt 7 har varit att Sverige nu lovat vapenleveranser till Turkiet. Ett sådant beslut innebär att regeringen föregripit ett beslut från en självständig myndighet (ISP), vilket är ett brott mot regeringsformens 12 kapitel 2 §. Det är också ett brott mot den svenska krigsmaterielexportlagens demokratikriterium (prop. 2017/18:23) som förbjuder vapenexport till länder som allvarligt kränker mänskliga rättigheter. Att lova Turkiet svenska vapenleveranser bryter också mot intentionerna i de partiöverskridande beslut om vapenembargo mot Turkiet som riksdagen gemensamt enats om i utrikesutskottet och EU-nämnden. Det förtjänas att påpeka att regeringen inför beslutet om en svensk NATO-ansökan tog fram ett skriftligt beslutsunderlag "Ett försämrat säkerhetspolitiskt läge – konsekvenser för Sverige" (Ds 2022:7) som inte i någon formulering behandlade frågan om ett sådant medlemskaps betydelse för framtida svensk vapenexport. Det går alltså inte att hävda att regeringen med sitt tillkännagivande om att ansöka om medlemskap i NATO för riksdagen har aviserat några förändringar på vapenexportområdet.

2. Rättssäkerhet.

En stötesten i vårens förhandlingar med Turkiet har varit de turkiska kraven på att Sverige ska utlämna personer till Turkiet. Det är väl känt att regimen i Ankara har för vana att benämna oppositionspolitiker och regimkritiker för "terrorister". Efter att avtalet slutits har Turkiets president Erdogan i medier påstått sig ha blivit lovad en utlämning av 73 personer och gjort gällande att 3–4 personer redan har utlämnats av Sverige.

Lika lite som man bör ingå illa formulerade avtal med samvetslösa lögnare bör man naturligtvis inte heller i en KU-anmälan ta dessa påståenden som kungsord. Men det måste noteras att dessa uppgifter från den turkiske presidenten till dags dato inte tydligt har tillbakavisats av den svenska regeringen. Det är synnerligen allvarligt om enskilda utlämningsärenden skulle ha använts som betalning av den svenska regeringen för att förmå Turkiet att släppa fram Sveriges och Finlands NATO-ansökan. Detta strider helt mot regeringsformens 11 kapitel 3 § om domstolars oberoende.

Det finns även formuleringar i traktattexten som väcker frågor om huruvida regeringen har satt sig över självständiga domstolar. I texten betonas särskilt hur Sverige i utlämningsärenden ska beakta underrättelseinformation från Turkiet, vilket här i praktiken syftar på säkerhetstjänsten MIT. Det förefaller alltså som om texten formulerats för att vägleda självständiga svenska domstolars bevisvärdering.

Det finns ytterligare formuleringar i texten som väcker befogad oro om urholkad rättssäkerhet. I texten utmålas organisationer, som inte är terrorklassade av något annat land i världen än Turkiet, som ett hot mot Turkiets säkerhet. I detta sammanhang nämns till exempel YPG/PYD i norra Syrien. Med sådana oprecisa formuleringar hotas demokrati- och frihetskämpar att sammankopplas med terrorism, trots att Sverige aldrig terrorklassat dessa båda organisationer. Över lag ger avsiktsförklaringen bilden av att det inte längre finns någon diskrepans mellan den svenska och den turkiska regeringen i synen på vad som ska kallas för "terrorism", "inhemskt säkerhetshot" och "desinformation". Om så verkligen är fallet – vilket KU har att granska – skulle detta få förödande konsekvenser för den svenska rättssäkerheten.

3. Organisations- och yttrandefrihet.

I avtalstexten finns flera formuleringar som väcker befogad oro om inskränkningar i organisations- och yttrandefriheten. I texten (punkt 5) framgår till exempel att Sverige förbinder sig att vidta rättsliga åtgärder mot organisationer som är "inspirerade" av PKK. Att använda så vaga formuleringar i en avsiktsförklaring i ett internationellt avtal, på ett så viktigt område som organisations- och yttrandefriheten, är allvarligt och måste underkastas KU:s granskning.

I avtalstexten framgår också att Sverige tillsammans med Turkiet (och Finland), till stöd för det turkiska bekämpandet av inhemsk "terrorism" förbinder sig att bekämpa "desinformation". Här måste vi påminna oss om den turkiska regeringens mycket extensiva

definition av terrorism och inhemska säkerhetshot, som liktydig med så snart nog all opposition mot den styrande regimen. Denna utfästelse från svenska regeringens sida om att vara Erdogan-regimen behjälplig i denna kamp mot "desinformation" bör betraktas mot bakgrund av ett uttalande som utrikesministern gjorde på UD:s hemsida den 17 juni, där hon påstod att en film från en svensk aktivistgrupp varit "manipulerad" och ett uttryck för en "medveten och illvillig påverkanskampanj" riktad mot den svenska Nato-ansökan.

Utan att ta ställning till innehållet i kampanjfilmen, så ger det här en mörk bild av hur de svenska åtaganden om att tillfredsställa den turkiska regimens behov av att korrigera "desinformation" kan komma att se ut.

I en demokrati som Sveriges är det inte värdigt att regeringen och utrikesdepartementet aktivt agerar informationskrigare på uppdrag av främmande makt och försöker korrigera och misstänkliggöra alla opinionsyttringar som kritiserar den turkiska regimen och den svenska regeringens kuvade hållning inför denna.

De ovan nämnda punkterna beskriver exempel där regeringen genom avsiktsförklaringen tillsammans med Turkiet måste utredas för att ha överträtt sina befogenheter och agerat i strid med svensk lag och konstitution. Förhandlingarna och avtalet med Turkiet innebär också en kraftig omläggning av den svenska utrikespolitiken, som delvis kan analyseras separat från frågan om den svenska NATO-ansökan.

Sverige (och Finland) har i och med undertecknandet av avsiktsförklaringen intagit en långt mer regimvänlig inställning i Turkietfrågan än något annat NATO-land. I ett inlägg på Facebook 16 oktober 2019 hyllade utrikesminister Linde de kurdiska styrkorna i norra Syrien och betonade att det upprättade självstyret nu förtjänade "omvärldens stöd". Med den upprättade avsiktsförklaringen är det uppenbart att utrikesministern inte längre räknar Sverige till denna omvärld. I en situation där Erdogan är öppen med sina planer på fortsatt bombning av de kurdiskdominerade områdena i Syrien har Sveriges utrikesminister valt att föra Sverige närmare IS/Daeshs möjliggörare än kalifatets besegrare. Detta gör att Sverige (och Finland) idag har intagit den mest följsamma och inställsamma hållningen i hela EU till Turkiets folkrättsvidriga krigföring och brott mot de mänskliga rättigheterna.

I sin granskning bör KU också utreda i vilken utsträckning som utrikesministern har försökt att parlamentariskt förankra hela denna utrikespolitiska omläggning genom institutioner som utrikesnämnden, utrikesutskottet, EU-nämnden, försvarsberedningen och genom samtal med de enskilda partiledarna.

Stockholm den 4 juli 2022

Amineh Kakabaveh, Riksdagsledamot